

Professor Cairnes.

En Nekrolog.

Det er ikke nogen Skildring af Professor Cairnes som Nationaløkonom, der skal gives paa de efterfølgende Blade. Vi ville kun fremhæve, at han har fortjent sit Navn som en af Englands første Nationaløkonomer, ved sit dybtgaaende Kjendskab til alle økonomiske Forhold, sin sjeldne Kundskabsrigdom, sin Klarhed i Tanke og Udtryk, sin selvstændige Opfattelse og sit ualmindelige Herredømme over Stoffet. Vel har han ikke efterladt sig nogen systematisk Fremstilling af hele den politiske Økonomi; men han har behandlet en saa stor Rigdom af økonomiske Spørgsmaal paa en saadan Maade, at der ikke vel kan være nogen Tvivl om, at det ikke var manglende Evne, der afholdt ham fra at levere en saadan Fremstilling. Snarere har Grunden været den, at han betragtede sin Ven og Lærers, Stuart Mills, store Værk som i det Væsenlige fyldestgørende. Af den foranstaaende Artikel ville Læserne forøvrigt selv tildels kunne gjøre sig en Forestilling om nogle af de Egenskaber, hvorved Cairnes navnlig udmærkede sig.

Hvad vi ved disse Linjer særlig ville fremdrage for Læserne, er dette: de cairnes'ske Værker, der vidne om en sprudlende aandelig Livskraft, ere forfattede af

en Mand, hvis legemlige Livskraft i en Række af Aar havde været fuldstændig nedbrudt. Uagtet Cairnes ved sin Død kun var 51 Aar gammel, havde han dog alt i lang Tid i legemlig Henseende været mere hjælpeløs end et Barn.

Professor Henry Fawcett har i en varmtfølt Artikel omtalt Cairnes's mærkelige Kamp mod en Sygdom, for hvilken der ingen Helbredelse gaves, en Sygdom, der lidt efter lidt undergravede alle legemlige Kræfter, og om hvilken det endog kunde befrygtes, at den tilsidst muligvis vilde angribe de aandelige. Det er et smukt Minde, Fawcett har sat sin Ven, og der kastes et ganske ejendommeligt Skjær over det derved, at den blinde Professor Fawcett, en af Englands interessanteste Personligheder, selv i sit eget Liv afgiver et yderst mærkeligt næsten enestaaende Exempel paa, hvad en modig Aand og kraftig Vilje formaar at udrette ligeoverfor en legemlig Svaghed.

«Det var i 1866», fortæller Fawcett, «at Cairnes fik det første Anfald af den Sygdom (Rheumatisme) der skulde gjøre Ende paa hans Liv. Dengang troede baade han og hans Venner, at man snart skulde kunne faa Bugt med Sygdommen. Men det viste sig, at intet Middel vilde hjælpe det Fjerneste. Sygdommen gjorde langsomme, men uafbrudte Fremskridt: Led efter Led blev angrebet; Dag for Dag blev han mere og mere hjælpeløs og afhængig af Andre. Med ubetvingeligt Mod kæmpede han imod; men forgjæves: hvad han den ene Maaned vanskeligt nok kunde gjøre, maatte han den næste Maaned ganske opgive. For fem Aar siden tog han til Cambridge, hvor han boede hos mig. Dengang kunde han endnu omend med Vanskelighed ved Hjælp af Krykker gaa fra det ene Værelse til det andet; senere, da han ikke mere

formaaede dette, saa han ofte tilbage til hin Tid som til en forholdsvis lykkelig Tid, der aldrig vilde komme igjen. Da han ikke mere kunde gaa, plejede han at lade sig kjøre i en Rullestol. Paa den Tid var han flyttet til Blackheath, for at være i Nærheden af Mr. Mill, der med den for ham saa ejendommelige milde og kjærlige Hensyntagen altid gik ved Siden af Rullestolen, naar Cairnes var rask nok til at kjøre ud. Det varede dog ikke længe, inden selv denne Adspredelse maatte opgives: Stolens ubetydelige Rysten var for smertefuld for Cairnes, og kun ved engang imellem at lade sig bære ud i Haven, kunde han komme til at trække frisk Luft; men selv dette maatte tilsidst opgives, og i nogen Tid før sin Død forlod han aldrig Huset. Alligevel saa jeg ham meget sjældent nedtrykt. Kun en eneste Gang saa jeg ham næsten fortvivle: det var dengang, da han mærkede, at det blev nødvendigt for ham at høre op med at undervise sine to Sønner, og han syntes at mene, at kunde han ikke engang gjøre dette, var der Intet for ham at gjøre. Men Enhver, der dengang havde Lejlighed til at tale med ham, maatte dog indrømme, at der med den tiltagende legemlige Hjælpeløshed ikke fulgte nogen Formindskelse af Aandsevner. Man foreholdt ham derfor, at der var meget overordenlig nyttigt Arbejde for ham at udrette, og at rimeligvis ingen Anden vilde kunne udføre det saa godt som han. Det er et mærkeligt Exempel paa, hvad en modig Vilje kan udrette, selv under de mest pinlige Vanskeligheder, at i de tre Aar, der forløb mellem den Tid, til hvilken jeg her hentyder, og Udgivelsen af anden Udgave af hans «Logical method of political economy» i dette Foraar, falder hans frugtbareste Forfattervirksomhed. I disse Aar samlede og udgav han i to Bind den Mængde

Artikler om forskellige Emner, han havde offentliggjort i forskellige Tidsskrifter; i samme Tidsrum skrev han sit store Hovedværk: «Some leading principles of political economy, newly expounded»; ligeledes omskrev og udvidede han sin «Logical method»; endelig skrev han forskellige værdifulde Artikler, saaledes en Kritik af Herbert Spencers «Sociology» i «Fortn. Rev.», og et Svar paa Goldwin Smiths Angreb paa Kvindernes Valgret i «Macmillans Magazine». — I mange Aar før sin Død vidste han dog fuldt vel, at hans Tilstand var fuldstændig haabeløs, og at Intet kunde gjøres for at standse Sygdommens Omsiggriben. Sjældent var han fri for Smerter, og han vidste, at en ubestemt lang Fremtid af stedse stigende Lidelser var ham forbeholdt. Dog fortsatte han med utrættelig Energi og Iver sit Arbejde og vedligeholdt stedse den mest levende Interesse for Samtidens Politik. Ingen var bedre end han paa det Rene med de politiske Begivenheders Gang; Ingen var som praktisk Politiker en bedre Vejleder end han. Og foruden at være i Besiddelse af saadanne Egenskaber forstod han i Samtalen at udfolde en Fortryllelse, et Liv, et Humor, der gjorde, at hans Venner betragtede det at gjøre ham et Besøg som en af deres største Glæder. Naar hans Venner hørte en morsom Historie, var deres første Tanke sikkert: «Hvor den vil more Cairnes!» Det var et staaende Ord blandt os at vi, naar vi aflagde ham Besøg, maatte belave os paa at komme for sent til Toget eller i alt Fald at maatte løbe til Banegaarden, — saaledes opholdt han os med sin Spøg og Latter. Hans Munterhed var saa overordenlig, at i hans Selskab glemte hans Venner næsten hans Sygdom, og hans Konversation kunde ikke have været mere klar og livlig, om han havde været fuldkommen vel.

Det er vanskeligt at tænke sig en ædlere og ægttere Styrke end den, Cairnes udviste. Det paa Kampmarken udviste Mod blegner i Sammenligning med det Heltemod, der i lange lidelsesfulde Aar gjorde det muligt for Cairnes at bevare en bestandig Munterhed og at benytte sine store Aandsevner paa en hans Medmenneskers Oplysning og Velvære fremmende Maade.»

Det maa dog fremhæves, at Cairnes havde en værdifuld Støtte: hans Hustru skildres ikke blot som en opofrende og trofast Plejerske, men som en dygtig Medhjælper ved Udarbejdelsen af hans Værker; hun skrev for ham, hun indsamlede Oplysninger til ham, hun hjalp ham paa utallige Maader. Dette maa fremhæves: Kvindeemancipationens Ordførere i England have saa meget mere maattet være tilbøjelige til at harmes over Kvindens Underkuelse, fordi de Kvinder, de kjendte bedst, vare usædvanlig fremragende Naturer: — Stuart Mills Hustrus kjende vi fra Mills Autobiografi; Fru Fawcett er en begavet Forfatterinde, en sjælden kundskabsrig og aandfuld Dame; endelig var ogsaa Cairnes, den tredje Ordfører for den mill'ske Retning, gift med en højt over det Sædvanlige staaende Kvinde.

Ved at omtale de for Cairnes som Økonom ejendommelige Egenskaber, giver Fawcett ham et Vidnesbyrd, der faar en ganske særlig Vægt, naar det kommer fra en praktisk Politiker som Fawcett. «Cairnes's mest fremtrædende Egenskab var den Dygtighed, hvormed han forstod at anvende den økonomiske Videnskabs Grundsatninger paa Løsningen af politiske Problemer. Jeg har», siger den nævnte Parlamentspolitiker, «ikke kjendt nogen anden økonomisk Skribent, der i samme Grad besad denne Evne. Det antages ofte af dem, der tage Del

i det aktive politiske Liv, at de besidde en praktisk Forstand og Evne til at vinde Indsigt i Dagens Begivenheder, som er nægtet dem, der bringe videnskabelige Grundsatninger i Anvendelse paa Politiken. Det vilde derfor være ønskeligt, om man mindedes, at Cairnes — medens mange af vore ledende Politikere ikke vidste at finde Rede paa, hvad den amerikanske Borgerkrig i Virkeligheden drejede sig om — i sin Bog «The Slave Power» forklarede Stridens virkelige Natur med næsten mathematisk Nøjagtighed. Der kan næppe tilskrives dette Værks praktiske Nytte en for høj Betydning. Det havde en mægtig Indflydelse paa den engelske offentlige Mening til Gunst for Norden paa en Tid, da der syntes at være stor Fare for, at det engelske Folk vilde vise Sydens Slaveholdere saa megen Sympathi, at Forholdet mellem de Forenede Stater og England bestandig vilde blive forbitret. Dette var imidlertid ingenlunde den eneste Lejlighed, ved hvilken Cairnes viste, at det er muligt at forene et mesterligt Herredømme over den økonomiske Videnskab med den praktiske Politikers bedste Egenskaber. Hans Undersøgelser med Hensyn til Guldspørgsmaalet afgav et andet Exempel herpaa.»

«Indtil nogle faa Uger før sin Død bevarede Cairnes sin virksomme og forstandige Interesse for Dagens Politik. Der gik sjelden nogen Uge, uden at jeg var saa heldig at kunne tale med ham om de Spørgsmaal, der netop vare for i Underhuset. Skjønt han var afskaaren fra det aktive politiske Liv, har jeg aldrig truffet Nogen, til hvis politiske Dømmekraft, der kunde sættes saa megen Lid som til hans. Jeg husker, at han under et af mine sidste Besøg diskuterede med mig Budgettet for indeværende Aar, Statsgjældsbill'en, Sparekassebill'en og andre finan-

sielle og økonomiske Forholdsregler, der vare for i Parlamentet. Og ingen Tale, som jeg hørte i Underhuset i disse Spørgsmaal, syntes at vise en saa fuldstændig Fortrolighed med alle disse forskjellige Forslags virkelige Betydning.» Ogsaa andre politiske, ikke økonomiske, Spørgsmaal havde Cairnes fuldstændigt klart Blik paa.

Cairnes var en gennemdannet Mand. Den engelske Poesi var han vel bevandret i, og særlig var han nøje fortrolig med Shakespear. Det var hans Yndlingsudspreldelse at lære sin lille Datter, der skal have arvet hans livlige Aand, de Steder hos denne Digter, han navnlig satte Pris paa.

«Da hans Venner stode samlede om hans Grav, var der én Tanke, som maa have været fælles for dem alle: at Ingen vilde blive bevaret i et kjærligere Minde end han, og at Ingen havde levet et ædlere og modigere Liv.»